

A VITA

Frumin vitaindító cikkét alaposan megvitatták a járási, városi és megyei könyvtárosok értekezletein. A Bibliotekar' szerkesztőségébe több mint 200 hozzászólás érkezett kollektívaktól és egyénektől egyaránt. A hozzászólásokban több mint 4000 ember véleménye tükröződik. A vita országos jellegét mutatja, hogy 36 megyéből és 9 autonóm köztársaságból érkeztek levelek. De reagált a cikkekre 13 szövetséges köztársaság is. Beérkezett annak a tanácskozásnak az anyaga is, amelyet a Bibliotekar' szerkesztősége hívott egybe a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma Könyvtári Főfelügyelőségével, az OSzSzSzk Művelődésügyi Minisztériumának Könyvtárosztályával és az Állami Lenin Könyvtárral karöltve.

A Bibliotekar' szerkesztősége a beérkezett hozzászólások egy töredék-részét közzé is tette. Az 1960. 5.számban /54-56.p./ egy járási, egy gyermekkönyvtáros és egy főiskolai könyvtáros észrevételeit közli a felesleges kimutatások és nyilvántartások kérdésével kapcsolatban. A Kazan-i Építőmérnöki Főiskola könyvtárosa javasolja, hogy mellőzzék az oktatási és kiállítási célokat szolgáló plakátok, diagrammák, ábrák, fényképek nyilvántartásba vételét. Elég ha a könyvtáros az anyagot a szállítólevélen átveszi, hiszen bizonyos idő múltán törölni kell az állományból, mert elvesztette időszerűségét.

A.Szeligerszkij, /Bibliotekar'. 1960. 6.no. 42-43.p./ Lenin-grád főiskolai könyvtárainak példájára hivatkozva kifejti, hogy a bonyolult feldolgozási eljárás miatt a könyvtárak dolgozóinak 1/4-e, sőt 1/3-a csak ezzel foglalkozik; ha az egyéb nyilvántartási munkákat stb. is felszámítjuk, a munkaidő 50 százaléka szervezési és technikai folyamatok végzésével megy el. A Párt Központi Bizottságának határozata alapján rövidesen megvalósul a központi osztályozás és központi katalogizálás, tehát csupán a nyilvántartást és az állományellenőrzést kell egyszerűbbé és olcsóbbá tenni. Szerinte a szállítólevelek alapján történő leltárba vétel nem teszi egyszerűbbé a leltározást. Ugyanakkor kifejti, hogy a leltárkönyv nem alkalmas az állomány-ellenőrzésre, mert a könyvtárak zöme szakrendi raktározást alkalmaz. Javasolja, hogy a könyvtárakban próbálják ki a cédula-leltárt. Szükségesnek tartja annak pontos meghatározását, hogy mi a folyóiratnyilvántartás leltári alapegysége; erre a célra

a "kiadói egység" fogalmának bevezetését javasolja. - A könyvválomány értékét csak a gazdasági hivatalnak kell nyilvántartania, nem a könyvtárosnak.

Krasznodar-megye, szlavjanszki Járás könyvtárának dolgozója rámutat arra, hogy feltétlenül egyszerűsíteni kell az olvasótermek kölcsönzésének technikáját is. - A szabadpolc rendszer bevezetése folytán az olvasó- és könyvkölcsönzési normák elavultak /a jelenleg még érvényben lévő normák szerint a járási könyvtárban egy dolgozóra 750 beiratkozott olvasó és 1500 kölcsönzés esik/. - Feltétlenül szükség van arra, hogy a járási könyvtárakban módszertani előadói státust rendszeresítsenek.

A Szaltükov-Scsedrin Könyvtár munkatársai azt javasolják, hogy a brosurákból csak egy-egy példányt kell felvenni a leltárkönyvbe. Helyeslik az elveszett könyvek törlésének egyszerűsítését, az aláírás mellőzését, a kölcsönzési határidő meghosszabbítását. - Nem értenek egyet Fruminnal abban, hogy nincs szükség rendszeres állományrevízióra. Szükségesnek tartják továbbá a bélyegzést és a leltári szám feltüntetését is a könyvön. Helyesnek tartanak ha Frumin javaslatait kipróbálnák egy városi, ill. egy járási, községi és gyermek-, valamint egy szakszervezeti könyvtárban. - Ugyancsak kívánatosnak látszik a könyvtári statisztika egyszerűsítése. - A könyvtári munka egyszerűsítése problémájának megoldása a könyvtári munkafolyamatok gépesítésében és automatizálásában keresendő.

A Bibliotekar' 1960. 7.számának 49-50.oldalain az ufaí Gyermekekönnyvtár vezetője szól hozzá Frumin cikkéhez és hangsulyozza, hogy a gyermekeknek a könyvtárba való beírásakor nem kell megkövetelni a szülők jótállási nyilatkozatát. Ugyanakkor nem tartják szükségesnek a kölcsönzési időtartam egyöntetű meghosszabbítását, hanem azt javasolják, hogy a könyvtárosnak differenciáltan kell ebben a kérdésben eljárnia. A leltárkönyveket továbbra is meg kell tartani, a bélyegzőt pedig csupán két helyen kell rányomni a könyvre. Felül kell vizsgálni a könyvtári munka normáit. Ugy vélik, hogy az olvasótermekben nem kell nyilvántartani a folyóirat és hírlapforgalmat.

A brjanszki megyei könyvtár módszertani munkatársa elmondja, hogy az elavult irodalom leírásáról szóló jegyzőkönyvet a járási végrehajtó bizottságnak is jóvá kell hagynia; de ez sokszor nem

jár sikerrel, mert, nem értvén, hogy miért kell ilyen nagymennyiségű könyvet törölni, megtagadják a jóváhagyást. Azt javasolja, hogy a törlési jegyzőkönyvet egy állandó, a könyveket jól ismerő, a város különböző könyvtárainak képviselőiből álló bizottságra kell bízni.

A cikk megvitatása során felmerül olyan javaslat is, hogy az olvasói törzslapból törölni kell a következő rovatokat: nemzetiség, hol és milyen minőségben dolgozik, hivatali cím.

A cseljabinszki megyei könyvtárban tartott megbeszélés során kiderült, hogy Frumin egyes javaslatai még koraiak. Célszerű lenne pl. az egységes könyv- és brosuranyilvántartás módosítása. Hangsúlyozták a könyvtári munka gépesítésének és automatizálásának fontosságát. Utkin, a cseljabinszki megyei könyvtár helyettes igazgatója, ismertette az egyik angol könyvtárban alkalmazott állományellenőrzési módszert. A Lenin Könyvtárnak és a Moszkvai Könyvtárosképző Főiskolának néhány kísérleti könyvtárat kellene megjelölnie, ahol a javasolt ujtításokat kipróbálnák.

Amit már megoldottak

Milyen következtetéseket vonhatunk le a hozzászólások és a vita eredményeiből? A javaslatok egy része azóta már meg is valósult a gyakorlatban. Vonatkozik ez elsősorban a könyvtár-használati szabályokra. Már hatályon kívül helyezték pl. a jótállási nyilatkozatot, a pénzbiztosíték szedését stb. Sikertült elérni, hogy a személyazonossági igazolvány, vagy az ezt helyettesítő más okmány felmutatása elegendő ahhoz, hogy a jelentkező a könyvtár olvasójává váljék. A kölcsönzési határidőt 2 hétben állapították meg; az egy alkalommal egyszerre kölcsönözhető könyvek számát ötre emelték. Hatályon kívül helyezték a kölcsönzési határidő túllépése esetén fizetendő bírságot.

A Könyvtári technika minimuma most készülő új kiadásában is már figyelembe veszik azokat a javaslatokat, amelyek Frumin cikkének megvitatásával kapcsolatban elhangzottak.

Megoldatlan problémák

Melyek azok a javaslatok, amelyek még nincsenek gyakorlatilag megoldva? Az első a könyvállomány nyilvántartása. Egyöntetű vélemény szerint feltétlenül egyszerűbbé kell tenni a folyóiratok nyilvántartását, mellőzve azok leltárkönyvbe való felvételét. Az általános vélemény szerint elég, ha csak a könyv beérkezésének, illetve törlésének tényét jegyezzük fel a nyilvántartó kartoték lapjaira. Egyszerűsíteni kell továbbá a brosurák nyilvántartását is. A többség véleménye szerint a brosurákat nem kell leltárkönyvbe vagy más füzetbe beírni, hanem csupán egy külön kartotékba bevezetni, mely egyuttal a brosurakatalógus feladatát is betölti. A kartotéklap egyik oldalán a brosuracímleírása, a hátlapján a példányok sorszámának szerepelne. A kiiktatásnál egyszerűen törölni kell a megfelelő számot. Amennyiben a brosurát valamennyi példányát leírjuk, kiemeljük a kartotékcédulát és megsemmisítjük. Ezáltal feleslegessé válik a leltári bejegyzés, valamint beérkezési, illetve törlési jegyzőkönyv stb. készítése.

Nagy meglepéssel vették a könyvtárosok Frumin-nak azt a javaslatát, hogy a számviteli nyilvántartásokból törölni kell a könyv árát. Ennek az intézkedésnek az indokolása nem is annyira a felesleges irkafirkálás megszüntetése, hanem inkább a könyvtáros anyagi felelősségének enyhítése. E kérdés pozitív megoldásához azonban a pénzügyminisztérium hozzájárulása szükséges. Remélhető, hogy ez a hozzájárulás megtörténik és a Könyvtári technika minimumának 9.kiadása már ezzel a módosítással jelenik meg.

Kissé eltérő a hozzászólók véleménye a szállítólevelek alapján történő leltárbavételről. Az ellene felszólalók száma jelentősen meghaladja a javaslat támogatóit. Elvileg nem tartják elfogadhatónak, mert ugymond igen nehéz a könyvterjesztő vállalatnál helyesen kitöltött szabványos szállítóleveleket kapni úgy, hogy azok változtatás nélkül leltári lapok céljára is felhasználhatók legyenek. A járási könyvesboltokban beszerzett könyvek esetében pedig merőben lehetetlenség.

Szóljunk a cikk szerzőjének arról a javaslatáról is, hogy hatályon kívül kell helyezni a kölcsönvett könyv átvételekor megkövetelt aláírást. A gyermekkönyvtárak dolgozói egyhangulag követelik

az aláírás mellőzését. A javaslat ellen felszólalók egyet értenek ugyan azzal, hogy az aláírás sok időt vesz igénybe és bonyolulttá teszi az olvasóval való kapcsolatot, de félnek, hogy a rendetlen emberek nem adják vissza a könyveket. Egyes könyvtárak már régen megszüntették az aláírást. Az olvasók úgy nyilatkoztak, hogy az aláíratás mellőzése a bizalom jele és méltó kiegészítése az egyre terjedő szabadpolc-rendszernek. Így a könyvtárosoknak több idejük marad arra, hogy nemcsak a könyvespolcok mellett beszélgessenek az olvasókkal, hanem az otthoni olvasásra való kölcsönzésnél is; a kölcsönzés technikája ui. mindössze abból áll, hogy a könyvtáros kiemeli a könyvből a könyvkártyát és behelyezi az olvasó törzslapjába. A kölcsönadott könyveknek a törzslapba való bejegyzése a kölcsönzési órákon kívüli időben történik. Ugyanakkor vezetik rá a könyvkártyára a raktári számot.

A cikk és a beérkező hozzászólások több másodrendű kérdést is felvetettek, így pl. azt, hogy hány helyen kell lebélyegezni a könyvet, hány törlési jegyzőkönyvet kell felvenni stb.

A könyvtárosok rámutattak arra, hogy a Könyvtári technika minimuma háboru utáni kiadásainak egyik igen súlyos hiányossága éppen abban van, hogy a szóbanforgó utasítás "maximális" követelményeket támaszt. Mi indokolja pl. azt, hogy a közművelődési könyvtárak csak kölcsönzési határidő szerint sorolhatják be az olvasók törzslapjait. A jelenleg érvényben lévő utasítások minden típusú könyvtárra - tehát a kisebb községi és a nagyobb városi, gyermek- és letéti könyvtárakra egyaránt - ugyanazokat a módszereket és eljárásokat igyekeznek érvényesíteni.

Végül szóljunk néhány szót a kikisérletezésről. Miért nem lehetne pl. a jól szervezett könyvtárellátók közelében lévő könyvtárakban kipróbálni a szállítólevél alapján való leltárbavételt? Érdemes volna néhány könyvtárban bevezetni a kartoték formájában való állománynyilvántartást is. Ismételjük tehát, hogy a könyvtárügy területén is alkalmazni kell az új, értékes javaslatok gyakorlatban való kipróbálását.

